

Miljöanalys av ett klientelmateriel på Mellansjö skolhem¹

Av dr Lars-G. Elfvin

Hemmet

Mellansjö Skolhem, observations- och vårdhem för nervösa och svårfostrade barn, är beläget i Täby socken c:a två mil från Stockholm. Dess ägor utbreder sig på östra stranden av Vallentunasjön och inkluderar bl. a. en strandremsa av omkring en km:s längd.

Såväl pojkar som flickor i en ålder upp till 15 år mottages på hemmet för vård. Antalet vårdplatser är maximerat till 38 fr. o. m. 1957 (tidigare vårdantal = 40). Barnen är uppdelade på tre stugor, vilka var för sig bildar en enhet i enlighet med gängse principer för hem av denna karaktär (jfr barnbyn i Skå-Edeby).

Fullständig folkskola finnes på hemmet. Den omfattar såväl normal- som hjälpklasser. Undervisningen försökes göras så individualiserad som möjligt och dessutom ingår i lärarstaben en kraft speciellt utbildad att undervisa barn med läs- och skrivsvårigheter.

Observationstiden är beräknad till 2—3 månader. För fortsatt vistelse kvarstannar barnen så länge deras psykiska hälsotillstånd eller sociala faktorer — t. ex. hinder för placering i annan miljö — proponerar på skolhemmets vård.

Vad klientelet beträffar rekryteras det från hela landet, inklusive Stockholm, och det kan således förmodas vara representativt för riket i dess helhet.

Skolhemmet tillhör åldermännen inom sitt skrå och grundades redan 1932 av dr Alice Hellström. Det kan inte utan fog sägas utgöra en prototyp för hem av detta slag i Sverige men är mindre känt än barnbyn i Skå-Edeby. Mellansjö drives i privat regi (Föreningen Mellansjö Skolhem u. p. a.) med statsbidrag. Chef för hemmet är sedan 1956 överläkaren vid Karolinska Sjukhusets barnpsykiatriska avdelning dr Elsa Brita Nordlund.

Syftet med undersökningen

Föreliggande undersökning avser att ta upp till behandling något av den sociala bakgrun-

den hos de barn, som vårdats på Mellansjö Skolhem under höstterminen 1956. Analysen har begränsats till att omfatta barnens miljöförändringar före intagningen på hemmet jämte några av de faktorer, som kan antas ha samband med respektive ha verkat som triggermekanism på barnens utveckling till barnhemsbarn. Den traumatiserande inverkan, som ideliga miljöbyten har på barn, poängteras i den litteratur som behandlar hithörande problem. Mest känt är väl Bowlbys arbete, som dock varit utsatt för en hel del kritik (jfr Hilda Lewis).

Det är ej möjligt att ur ett material av den ringa storleksordning, som här kommer att redovisas, närmare analysera betydelsen av ogynnsamma miljöfaktorer satta i relation till barnens aktuella beteenderubbningar. Vi har därför ansett det indicerat att i första hand behandla undersökningsresultaten deskriptivt. Kommentarer har huvudsakligen blivit förbehållna fynd i detaljanalysen av mer påtagligt teoretiskt och praktiskt intresse.

Litteratur

Någon studie helt jämförbar med föreliggande har tidigare ej publicerats i Sverige. Den utförligaste och sakligaste analysen av vanartiga barn i vilken problem av hithörande slag ställts under kritisk granskning har utförts av Gustav Jonsson. Här nedan refereras helt kort några författare, vilka tagit upp till diskussion problem jämförbara med dem, som vi kommer att redovisa.

Gustav Jonsson (4) har i sin undersökning 1944 lämnat en översikt av litteratur och problem beträffande "vanartiga barn". Hans sammanställning behandlar uteslutande fall, som 1941 och 1942 handlagts av barnavårdsnämnd eller ungdomsnämnd med stöd av *bv.lag 22 § c el. d.* Av utredningen framgår bl. a. följande: Antal barn som vistats på ett barnhem

¹ Chef och överläkare: dr Elsa Brita Nordlund.

eller i ett och samma fosterhem före barnavårdsnämndens ingripande utgör 0,1 resp. 3,2 % av hela klientelet. Barn med ett miljöbyte 5,7 % och barn med två eller flera byten 5,3 %. Uppvuxna hos sammanlevande föräldrar är 68,2 % av pojkarna och 49,3 % av flickorna, tillsammans 63,6 %. Frekvensen av alkoholisthem finner han vara 15,8 %. (Någon korrelation mellan spritmissbruk hos föräldrarna och specifik vanartstyp hos barnen anser han sig ej kunna påvisa). Splittrade hem uppgår till c:a 25 % och skilsmässor tycks vara 2—3 gånger vanligare i ett vanartsklientel än i normalmaterial. Antalet u.ä. födda barn är 17 % i vanartsklientelet mot approx. 6 % i normalmaterial.

Av utredningen framkommer som anmärkningsvärt fenomen att flickorna i allmänhet tycks komma från en sämre miljö än pojkarna och således skulle var sämre socialt belastade än dessa. Vidare kan påpekas att den enda vanartstyp, vilken Jonsson anser sig kunnat visa ha samband med den tidigare uppväxtmiljön, är vagabondering (passiva, hållningslösa barn).

Barn med denna vanart har i större utsträckning än de övriga i hans material varit utsatta för frekventa miljöbyten.

Erica-stiftelsens material från åren 1938—1945 har utförligt analyserats av Gunnar Nycander i hans avhandling 1950 (7). I sin miljöanalys, där han huvudsakligen behandlar barnens hemförhållanden, finner han bl. a. en större differens mellan kontrollbarnen och barnen från Erica vad gäller gruppen "far eller mor död" än gruppen "barn födda u.ä.", detta i motsats till fynden redovisade av Ekblad (2), vilket Nycander påpekar. Han anser detta ha sin orsak i att en ensamstående fader eller moder är osäkrare i fråga om uppfostran och därför rådfrågar flitigare.

Vådorna av hospitalisering och den temporära separation mellan barn och föräldrar som detta innebär har flitigt diskuterats. Klacken-berg (6) redovisar 1946 några barn, som efter sjukhusvård och efterföljande psykiologisk behandling fr. a. i hemmet kommit att utveckla en rad neurotiska symtom.

Av undersökningar över hithörande problem kan även nämnas den analys av skolkande barn,

som utförts av Hertzman-Eriksson och Elsa Jansson vid Stockholms stads rådgivningsbyrå 1956 (3). I utredningen, som är mycket detaljrik och utförlig, har även tagits upp till diskussion något om barnens miljö. Författarna påvisar bl. a. att i 32 % av fallen som skolkar, kommer barnen från hem där föräldrarna är skilda eller lever hemskilda. Motsvarande siffra från hela byråklientelet är 21 %.

Den utländska undersökning inom hithörande ämnesområde, som rönt den största uppmärksamheten de senare åren är det s. k. "Mershamexperimentet", för vilket redogöres i detalj i Hilda Lewis' bok "Deprived Children" 1954 (5).

Hon kritiserar där bl. a. Bowlbys uppfattning, som han framlagt den i "Maternal Care and Mental Health" utgiven på uppdrag av WHO 1951 (1). Bowlby anser sig med sin undersökning kunna visa att en separation mellan moder och barn innebär ett så stort trauma för barnet, att en omplacering till fosterhem eller barnhem endast bör tillgripas i yttersta nödfall. "Hellre ett dåligt hem än ett mycket bra barnhem."

I sin bok redogör Hilda Lewis för 500 psykiskt störda barn intagna vid Mersham Reception Centre i Kent mellan åren 1947—1950. Hon redogör för barnens sociala och psykologiska bakgrund, deras personlighet och psykiska rubbning och i vad mån familjeförhållandena haft samband med barnens aktuella beteende. Barnen har sedan de passerat Mersham placerats i en miljö, som ansetts vara adekvat med hänsyn till ovan nämnda faktorer. Undersökningen omfattar även en "follow-up"-studie av ett stort antal av barnen.

Av de resultat som kan ha intresse i detta sammanhang kan nämnas följande: 55 % av barnen var pojkar. Barnen representerade 363 familjer av vilka den lägsta socialgruppen upptog större part än vad den gör i normalpopulationen. 23 % av barnen var födda u.ä. = $4 \times$ motsvarande siffra för normalpopulationen. Hos 99 fäder och 180 mödrar förefanns mental störning av något slag. Förhållandet mellan föräldrarna ansågs som gott i 10 %, tolerabelt i 45 % och dåligt i 45 %.

35 % av barnen hade varit skilda från sina mödrar under längre tid än 2 månader. Av

dess barn hade en mycket stor procent varit utsatta för frekventa miljöbyten, en del (och dessa visade mycket grava neurotiska symtom) med upp till 6—8 byten. I dessa fall framhåller författaren att barnets psykiska rubbning ej enbart kan ha samband med separationen från modern utan även med de täta miljöväxlingarna.

Vad gäller omplaceringen av barnen så är författarens åsikt den, att det viktiga är att barnen kommer till en miljö, där de vuxna är tillräckligt insiktsfulla och toleranta för att kunna ta emot dessa barn. Och vad beträffar de mest störda barnen så ställer sig författaren mycket tvivlande till, att ett fosterhem är det lämpligaste i de flesta fall, utan att andra placeringsmöjligheter måste övervägas, när det gäller dessa barn.

Undersökningsmaterialet

Höstterminen 1956 var antalet barn inskrivna på Skolhemmet 39 av vilka 9 var flickor.

Åldersfördelningen framgår av nedanstående sammanställning (fig. 1).

Medelåldern för pojkarna var 11,1 år och för flickorna 12,3 år. De flesta flickorna var i prepubertets- och den tidiga pubertetsperioden. Endast en av dem var yngre (9 år). Nycander och Gustav Jonsson har funnit liknande åldersdiscrepanns mellan pojkar och flickor i sina material. De slutsatser de drar därav är att flickornas vanart skulle accentueras i. o. m. att de kommer in i puberteten och det i så hög grad, att det påkallar samhällets ingripande. Av detta skulle man kunna vänta att får man hand om flickor i yngre åldrar vore deras psykologiska och sociala belastning av svårare karaktär. Man får givetvis akta sig för att generalisera och i ett material av så små dimensioner som vårt är det dessutom uteslutet att få några säkra stöd för denna uppfattning. Emellertid är det ett faktum att den ovan nämnda 9-åriga flickan har haft en mycket beklämande och gravt belastande miljösitua-

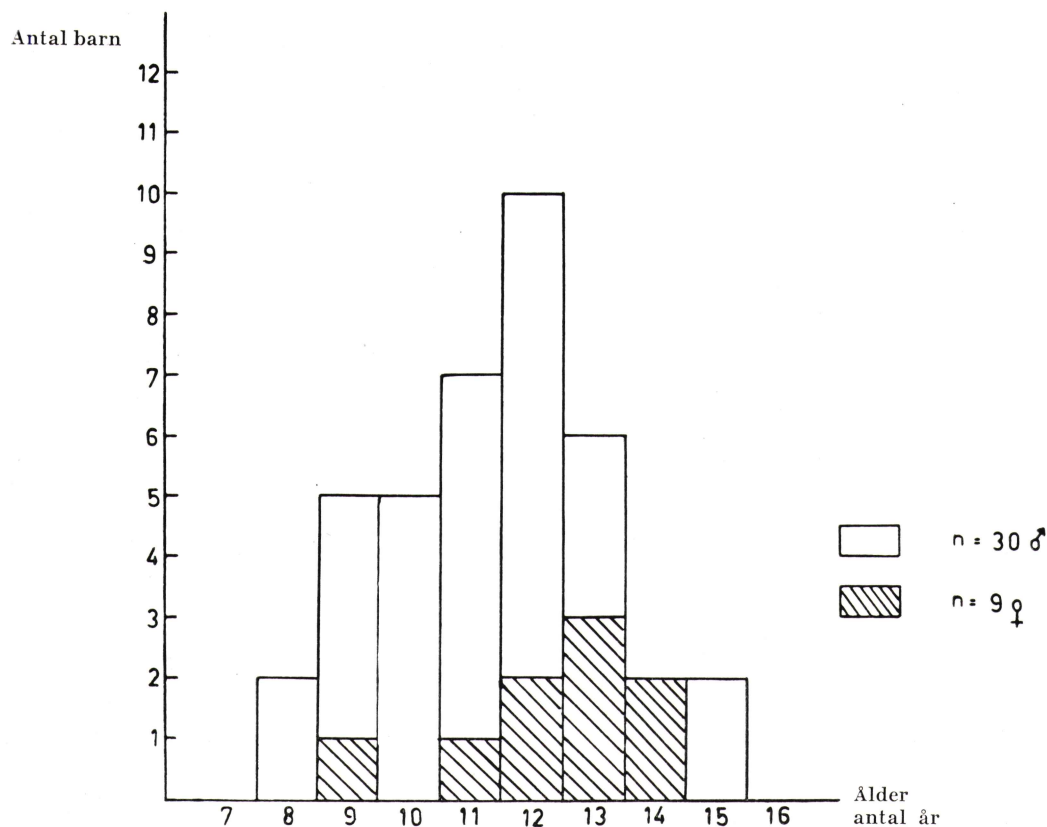

Fig. 1. Barnens ålder vid tidpunkten för undersökningen. 30 pojkar och 9 flickor.

tion tidigare, vilket kommer att belysas nedan.

Något som förtjänar ett påpekande är att det under de senaste 5 åren tycks ha skett en förändring i åldersgrupperingen. Materialet tillåter ingen statistisk analys i detta avseende, men medelåldern hos barnen verkar idag att ligga högre än för några år sedan. Medelåldern för barn inskrivna t. ex. under 1950 och 1951 var för pojkarna 8,8 år resp. 9,4 år och för flickorna 11,3 resp. 10,7 år. Flera tänkbara förklaringar till detta bjudes. Det skulle t. ex. kunna bero på att den barnpsykiatriska vården numera är så pass omfattande, att den har möjlighet att fånga upp barnen tidigare och hjälpa dem via t. ex. poliklinikvård. I skolorna är också hjälpmöjligheterna i form av t. ex. observationsklasser, specialklasser och möjlighet till enskild undervisning nu för tiden av annan storleksordning än tidigare.

Man måste också ta hänsyn till att 11—13 åringarna f. n. utgör en stor grupp i ålderspyramiden. Nativitetsökningen under 1940-talet kulminerade under åren omkring 1945. Huruvida detta har någon säker influens på ovannämnda förändring i åldersgrupperingen är svårt att uttala sig om men bör dock kunna tänkas vara en bidragande orsak.

I vårt material har 23 barn blivit genomgångna på barnpsykiatrisk avdelning före intagningen på hemmet. Av odiskutabelt värde ur placeringssynpunkt är tidigdiagnostiken av barnets vanart, och ett önskemål är utan tvekan att alla barn skall ha blivit utredda av såväl somatisk som psykiatrisk expertis innan de placeras.

7 barn, varav 3 flickor, var omhändertagna för skyddsuppfostran, 31 för samhällsvård och 2 var intagna utan barnavårdsnämnds ingripande.

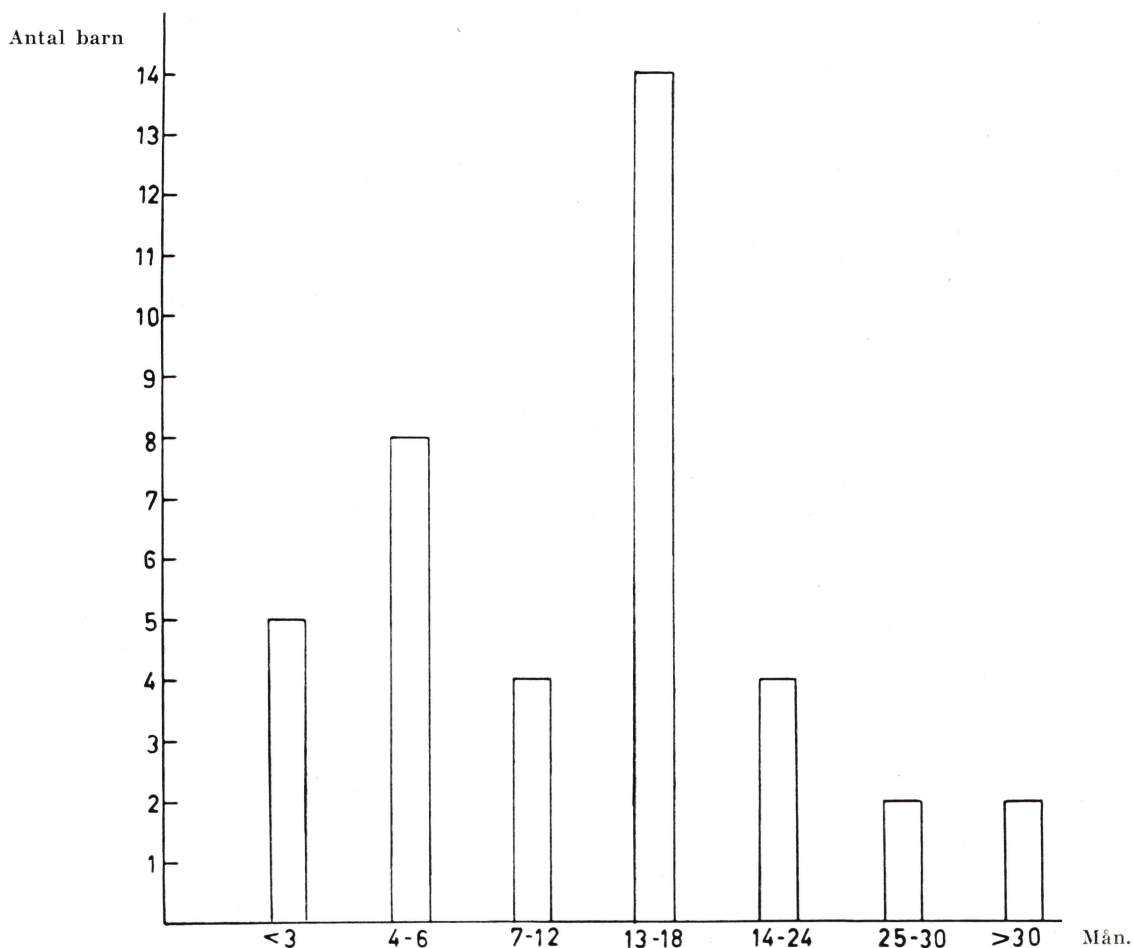

Fig. 2. Vårdtiderna för barnen vid tidpunkten för undersökningen.

I fig. 2 framställs i diagramform den tid barnen hade vårdats på hemmet vid tidpunkten för utredningen.

Det barn, som vid undersökningstillfället hade tillbragt längsta tiden på hemmet, var en pojke, som vistats på Mellansjö i 4 år och 3 månader.

Resultaten baseras i huvudsak på de journaler som förts på Skolhemmet. Dessa inkluderar bl. a. en av resp. barnavårdsnämnd genomförd social utredning, jämte journalutdrag från de barnpsykiatriska kliniker, där en stor del av barnen varit intagna. I vissa fall har barnavårdsnämnderna kontaktats för ytterligare komplettering av journaluppgifterna.

Klienteletets sociala bakgrund

Våra intentioner har, som tidigare berörts, i första hand syftat till att analysera barnens

sociala bakgrund före intagningen på hemmet. Vad föräldrahemmens sociala standard beträffar kommer 3 barn från socialgrupp I medan de övriga kan hänföras till socialgrupp II och III.

Tabell I åskådliggör hur många barn i vårt material som tagits om hand av barnavårdsnämnd för placering utom hemmet resp. uppfostrats kontinuerligt av sina biologiska föräldrar. I den senare gruppen inrangeras även de barn som kommer från splittrade hem — miljöer men som bott kvar hos sina mödrar.

Tabell I.

Barnhem + Fosterhem	= 10 barn (26 %)
Enbart barnhm	= 10 barn (26 %)
„ fosterhem	= 5 barn (13 %)
„ adoptivhm	= 3 barn (7 %)
„ biol. föräldr.	= 11 barn (28 %)

Av de 39 barnen har således endast 28 % (11 barn) levat kontinuerligt med sina föräldrar, medan 65 % (25 barn) vistats på barnhem eller i fosterhem. 3 barn eller 7 % har varit tidigt adopterade och därefter ej bytt miljö.

Barnhemsbarn var 20 st. eller 52 % och i fosterhem hade vistats 18 barn eller 46 % (inberäknat adoptivbarnen). Antalet barn som oscillerat mellan barnhem och fosterhem var 10 eller 26 % av hela klientelet. 2 barn hade vistelse på spädbarnshem i anamnesen. Då emellertid båda dessa barn senare varit placerade i fosterhem och på barnhem har vi i vår vidare analys hänfört dem till dessa grupper.

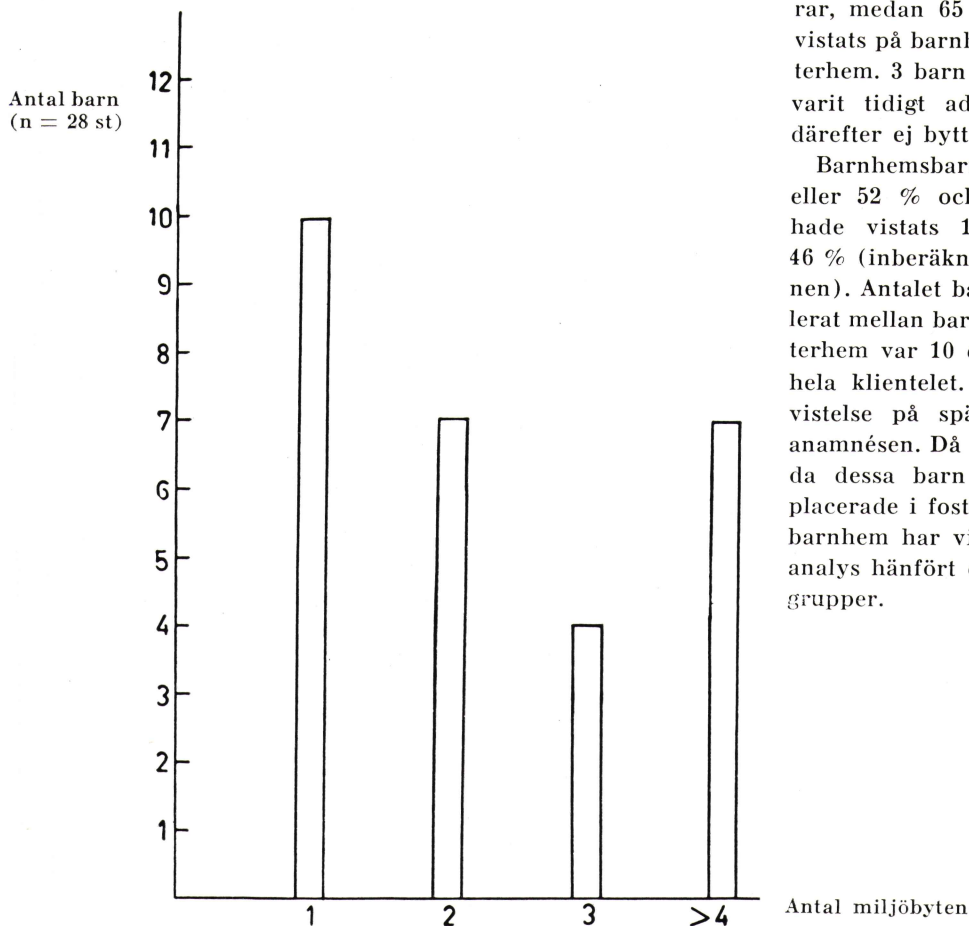

Fig. 3. Totalantal miljöbyten för de 28 barnen med byten före intagningen på Mellansjö Skolhem.

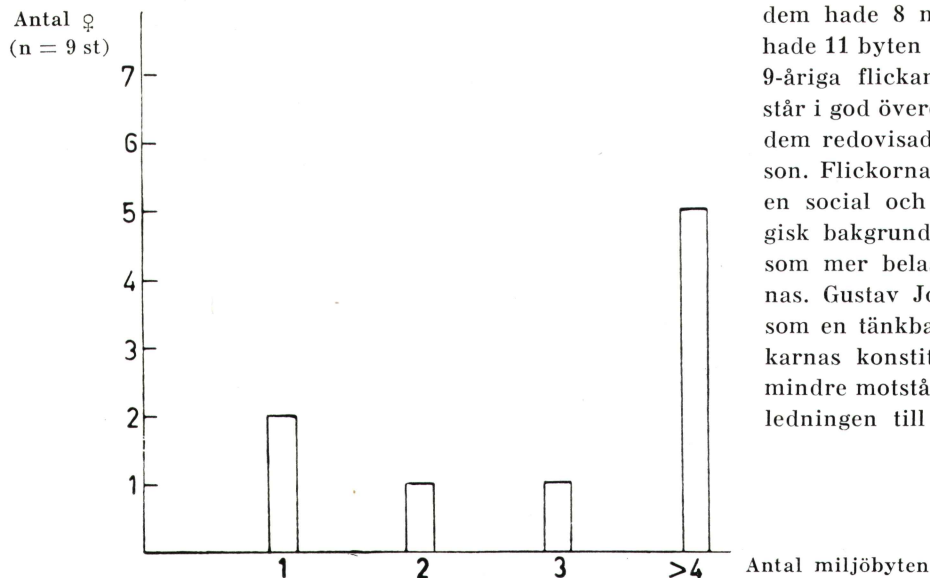

Fig. 4. Antal mjölbyten för hemmets flickor.

dem hade 8 mjölbyten och en hade 11 byten (den ovannämnda 9-åriga flickan). Dessa resultat står i god överensstämmelse med dem redovisade av Gustav Jonsson. Flickorna skulle således ha en social och givetvis psykologisk bakgrund, som är att anse som mer belastande än pojkarnas. Gustav Jonsson framkastar som en tänkbar hypotes att pojkarnas konstitution skulle vara mindre motståndskraftig och anledningen till deras större sår-

Mjölbyten

Vi har sökt ytterligare penetrera miljön hos i första hand de barn, som vid något tillfälle vistats utom föräldrahemmet.

Av fig. 3 framgår det totalantal mjölbyten, barnen varit utsatta för innan de placerats på Mellansjö Skolhem.

Hemmets 9 flickor hade samtliga något eller flera byten före intagningen. (Fig. 4.) Det visade sig också att det största antalet byten vilade på flickorna. 2 av

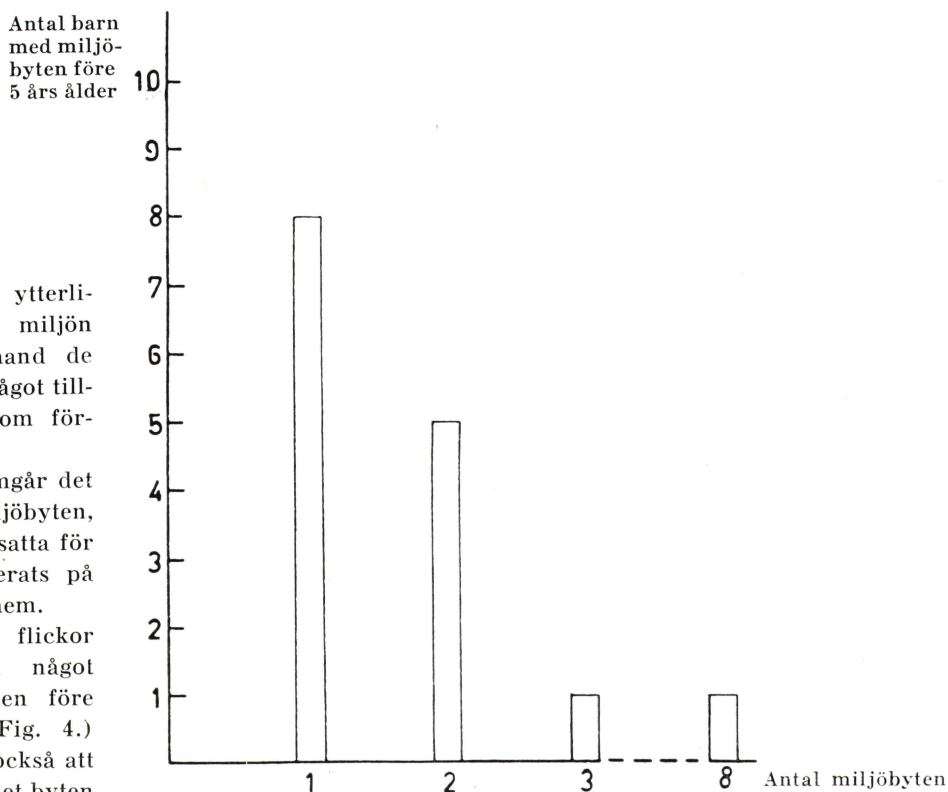

Fig. 5 a. Antal mjölbyten före 5 års ålder.

Antal barn
med miljö-
byten efter
5 års ålder

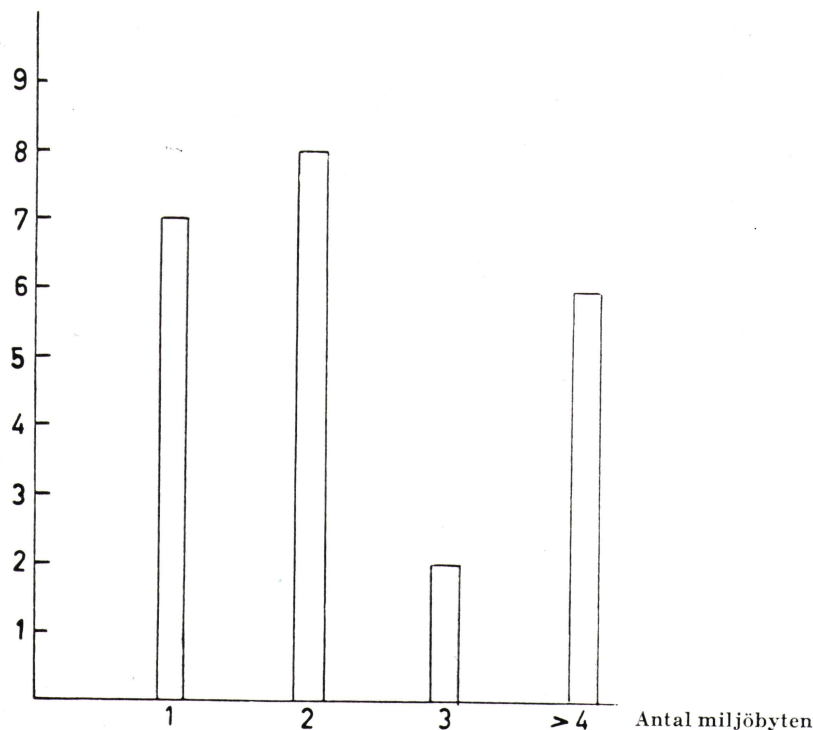

Fig. 5 b. Antal miljöbyten efter 5 års ålder.

barhet och att det således för flickornas del skulle fordras ett större tryck från yttervärlden för att rubba deras psykiska balans.

Eftersom flickorna är äldre vid intagningen, kan man emellertid vänta sig flera miljöbyten, än om de hade omhändertagits vid samma ålder som pojkarna. Som kommer att framgå vidare verkar det dock, som om flickorna i vårt material blivit omhändertagna av samhället på ett tidigare stadium än pojkarna. Detta bör

givetvis kunna orsaka större frekvens av efterföljande miljöbyten och därmed ytterligare traumatiseringsmöjligheter.

Att ett sunt och harmoniskt förhållande mellan barnet och föräldrarna utgör en vital komponent, när det gäller barnets utveckling till en fullvärdig individ, kan väl i våra dagar betraktas som ett axiom. Och detta gäller i alldeles särskilt hög grad för den åldersperiod då barnet är som mest vulnerabelt och i behov av en myckenhet ömhet och kärlek, nämligen i spädbarns- och småbarnsåldern. Vid vår analys av barnens miljöbyten har vi därför ansett det befogat att indela barnen dels i en grupp med byten före 5 års ålder, dels i en med byten efter 5 års ålder.

Fig. 5 a och b illustrerar de båda gruppernas byten. Antalet byten före 5 års ålder domineras av barn med ett miljöbyte. Det största antalet byten vilar även här på en flicka, nämligen ovannämnda 9-åring. Hon hade 8 byten före 5 års ålder. Av de 9 flickorna är det endast 2 som ej bytt miljö före 5 års ålder. Motsvarande siffror för pojkarna visar att av de 19 med

miljöbyten hade 8 haft tidigt miljöbyte och 11 byten efter 5 års ålder. Materialet tillåter ej några säkra slutsatser i detta avseende, men det bör väl icke desto mindre anses som ett observandum att flickorna tycks ha omhändertagits vid tidigare ålder än pojkarna.

15 barn eller 52 % av barnen med byten hade skiftat miljö minst en gång före 5 års ålder, 10 barn eller 36 % både före och efter 5 års ålder och endast 5 barn (18 %) enbart före 5 års ålder. 13 barn eller 46 % hade byten enbart efter 5 års ålder.

Mellan fosterhem och barnhem har ej differentierats, då ju omflyttningen per se till en för barnet främmande miljö är att betrakta som den väsentliga faktorn i detta sammanhang.

Splittrade hem

Av de skiftande och mångstämmiga faktorer, som kan ha samband med barnets vanart, utgörs s. k. splittrade hem en stor grupp. I begreppet splittrade hem ingår skilsmäsohem, hem där någon av föräldrarna avlidit och hem där lång-

varig separation förelegat mellan föräldrarna. Således hem där familjen av någon anledning är inkomplett. I vårt material utgör antalet splittrade hem i enlighet med denna indelning 15 st., eller 38 %. Skilsmässorna dominerar gruppen i det att 12 barn eller 31 % kommer från dylika hem. I 2 fall är fadern avliden och i ett fall föreligger lång separation mellan modern och fadern. I det sistnämnda fallet har barnet huvudsakligen bott hos sin moder.

Tabell II.

Barnen från s.k. splittrade hem analyserade med hänsyn till barnhems-, fosterhemsvistelse och vistelse enbart i föräldrahemmet före intagningen på Mellansjö Skolhem.

	Antal barn (n = 15)
Barnhem + fosterhem	8
Fosterhem enbart	2
Barnhem enbart	2
Föräldrahemmet	3

I tabell II belyses hur många barn från denna grupp, som varit omhändertagna på barnhem eller vistats i fosterhem resp. vistats hos sin moder. Av diagrammet i fig. 6 kan utläsas att av de 12 barnen med byten har 11 st. 2 eller flera byten.

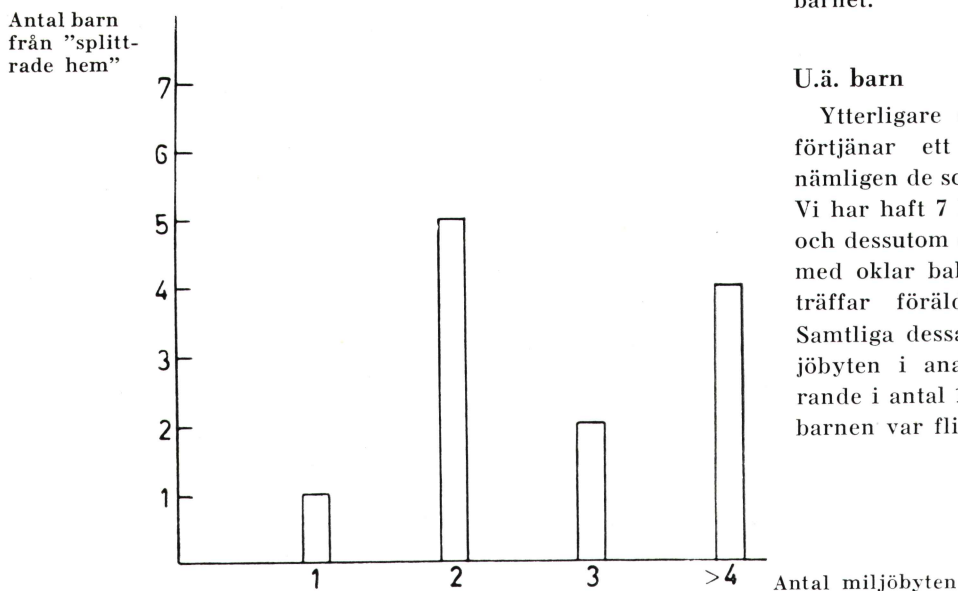

Fig. 6. Antal miljöbyten för barn från "splittade hem".

Alkoholisthem

På motsvarande sätt har barn från hem där alkoholmissbruk förekommit hos den ena eller båda av föräldrarna förts samman i en grupp för sig och detaljanalysen framgår av tabell III och fig. 7. Som alkoholmissbruk har upptagits alla de fall, där missbruk enl. uppgift från socialutredaren verkat allvarligt störande.

Tabell III.

Barnen från alkoholisthem analyserade med hänsyn till barnhems-, fosterhemsvistelse och vistelse enbart i föräldrahemmet före intagningen på Mellansjö Skolhem.

	Antal barn (n = 12)
Barnhem + fosterhem	4
Fosterhem enbart	2
Barnhem enbart	3
Föräldrahemmet	3

Av de 12 barnen (31 %) från alkoholisthem har 9 barn miljöbyten. 8 av dessa har 2 eller flera byten, och 6 har bytt miljö före 5 års ålder. 7 av barnen kommer från hem som även inrangerats i splittrade hemgruppen. Här har vi alltså att räkna med en massiv miljöbelastning på barnen, i det att alkoholism och de övriga faktorer som förorsakat separationen mellan föräldrarna verkat simultant i negativ riktning på barnet.

U.ä. barn

Ytterligare en grupp barn förtjänar ett omnämnande, nämligen de som är födda u.ä. Vi har haft 7 barn födda u.ä. och dessutom ett flyktingbarn med oklar bakgrund vad beträffar föräldraskap o. dyl. Samtliga dessa barn har miljöbyten i anamnésen, varierande i antal 1—11. 5 av u.ä.-barnen var flickor.

Antal barn
från alko-
holisthem

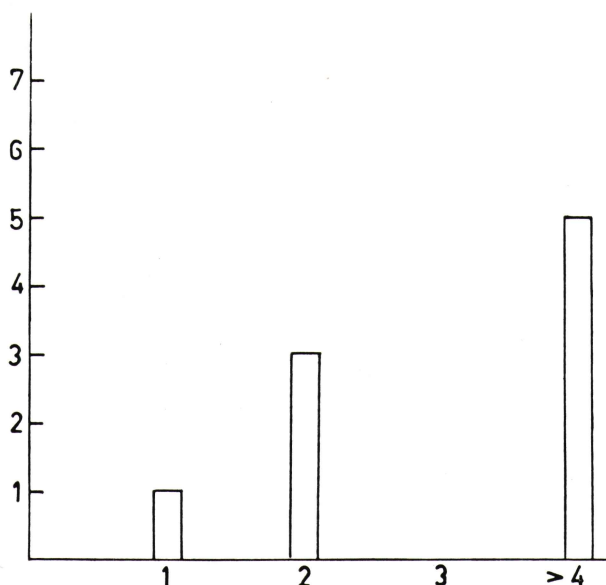

Fig. 7. Antal miljöbyten för barn från alkoholisthem.

Barnen utan tidigare miljöskiften

Av det ovan nämnda framgår att en mycket stor del av barnen i vårt material har en skrämmande bakgrundsmiljö. Det är sannolikt att dessa sociala faktorer åtminstone i en del fall ingått som ett led i patogenesen till barnens psykiska rubbningar. Man får självklart undvika att överdimensionera det sociala trycket som orsaksfaktor. Givetvis kan miljöbyten även betraktas som ett symptom på att det är något som är gålet vad gäller omvårdnaden av barnen sett ur både social och psykologisk synvinkel. Vad beträffar miljön har man alltså misslyckats med att lösa det ekvationssystem med två obekanta (den sociala och den psykiska faktorn), som när det gäller barn utan beteenderubbningar ej erbjudit några större problem.

Vi har i vår utredning huvudsakligen koncentrerat oss på den sociala faktorn miljöbyte. Emellertid har vi lapidariskt även behandlat de fall, som ej kunnat uppvisa en fullt så skiftande flora av sociala belastningar. Vi syftar på de barn, som kommer från hem där föräldrarna tidigare kunnat handha vårdnaden om sina barn. Att hos dessa barn (som således ej varit föremål för miljöbyten) hemmiljön kan ha verkat traumatiserande framgår av tabell IV.

Av de 11 barnen utan miljöbyten har äktenskapliga miss-hälligheter av så betydande art att skilsmässa varit på tal vid något eller några tillfällen förekommit i 5 fall. I 3 fall föreligger skilsmässa. Alkoholmissbruk (se def. ovan) hos någon eller båda av föräldrarna belastar hemmiljön i 3 fall varav ett parallellt med skilsmässa. Ytterligare en parallellföreteelse till äktenskapstrassel är neuroser av relativt grav natur hos föräldrarna. Mödrarna till 2 av barnen har betraktats som klara neurosfall och i 3 fall har både fadern och modern lidit av psychoneuroser. Endast 3 av barnen kommer från

hem, där enl. våra källor skilsmässa ej ägt rum eller stått för dörren. Hos ett av dessa barn (barn nr 1) har emellertid uppfostran varit gravt missriktad och barnet har rönt en konsekvent hård behandling av både modern och fadern. Barn 11 har föräldrar som betraktats som debila och bl. a. på grund av detta av socialutredaren ansetts haft svårigheter med att uppfostra barnet på ett adekvat sätt. I endast ett av fallen (barn nr 9) har några säkra för barnet negativa orsaksmoment ej framkommit.

Frekvensen neuroser, debilitet och alkoholo-

Tabell IV.

Frekvens av neuros, debilitet och alkoholism hos föräldrar till barn utan miljöbyten. Tabellen visar även i hur många hem skilsmässa varit på tal, jämte antalet ingångna skilsmässor.

Barn nr.	Neuros	Debilitet	Alkoholism	Trassel i äktenskapet	Skilsmässa
1	—	—	—	—	—
2	—	—	—	+	+
3	♂ & ♀	—	+	+	—
4	♀	—	+	+	—
5	—	—	—	+	—
6	♂ & ♀	—	—	+	+
7	♂ & ♀	—	+	+	+
8	♀	—	—	+	—
9	—	—	—	—	—
10	—	♂ & ♀	—	+	—
11	—	♂ & ♀	—	—	—

Tabell V.

Jämförelse mellan frekvensen av psykisk rubbning, debilitet och alkoholism hos föräldrar till barnen utan och med miljöbyten.

	Psykisk rubbning			hos ngn av föräldr.	Debilitet	Alkoholism
	mor	far	far + mor			
11 barn utan miljöbyten	5	3	3	5	2	2
28 barn med miljöbyten	19	19	15	23	3	9

lism hos miljöbytesbarnens föräldrar har jämförts med motsvarande faktorer hos föräldrarna till barnen utan miljöbyten. Resultaten framgår av tabell V.

I 23 fall (= 82 %) av de 28 miljöbytesbarnen uppvisar någon av föräldrarna säkra symtom på psykisk rubbning. Motsvarande tal för icke miljöbytesbarn är 5 (av 11 barn).

Man kan således i hemmiljön hos de barn, som utsatts för miljöbyten, spåra större frekvens psykiska rubbningar hos föräldrarna än hos föräldrarna till barnen utan byten. Men även i dessa senare fall har ju som ovan nämnts förelegat hög grad av misshälligheter hos föräldraparterna var för sig och symtom tydande på friktioner mellan dem.

Syskonförhållanden

Barnklienteletets syskonförhållanden har analyserats och illustreras av tabell VI.

Tabell VI.

Vanartsfrekvens och debilitet hos syskon till barnen intagna på Mellansjö vid undersökningstillfället

	Enda barn	1:a barn	Övriga
Mellansjöbarn	4	8	27
Miljöbyten och psyk. rubb- hos något av syskonen ..	—	2	17
Debilitet hos ngt av syskonen	—	0	3

Av hemmets 39 barn var 4 st. enda barn och 8 st. 1:a barn i en syskonskara. Hos något eller några av syskonen finnes i 19 fall symtom på social eller psykisk belastning som är att betrakta som ekvivalenta med dem, som hemmets barn uppvisar. Barn med miljöbyten och med säkra symtom på psykisk rubbning i anamnesen har således förts samman i en grupp. Dessutom har upptagits som en speciell grupp

de fall, vars syskon uppvisar bristande intellektuell kapacitet.

Som framgår av resultaten är syskonen till hemmets barn i hög grad behäftade med psykiska rubbningar. Det är väl mycket möjligt att de miljöfaktorer som påverkat Mellansjöklientelet i negativ riktning även belastat syskonen. Anmärkningsvärt är att av de 8 1:a barnen framvisar i endast 2 fall syskonen symtom. Även här sätter dock materialets ringa storleksordning en gräns för några säkra slutsatser.

Sammanfattning

I denna undersökning har ett klientmaterial på Mellansjö Skolhem analyserats framför allt med hänsyn tagen till barnens tidigare miljö. Denna har penetrerats ingående i synnerhet vad gäller sociala faktorer såsom t. ex. miljöbyten, men även något av de psykologiska faktorerna har belysts. Som nära nog obligat företeelse har varje barn uppvisat en bakgrundsmiljö, som måste anses ha samband med deras psykiska rubbning. Ett mycket stort antal barn har skiftat miljö upprepade gånger och hemmiljön hos de flesta barnen har visat tecken på störningar hos föräldrarna sett både ur sociala och psykologiska aspekter.

Vad har orsakat barnens omhändertagande på Mellansjö?

Samtliga barn utan tidigare miljöbyten har, sånär som på ett barn, inremitterats på inrättningen av barnpsykiatrisk expertis. Man kan således i dessa fall anta att barnen har visat så grava symtom, att man bedömt utsikterna till förbättring ogynnsamma, om de ej kunnat erbjudas de vårdmöjligheter som hem av typen Mellansjö Skolhem förfogar över. Såväl fosterhem som barnhem av annat slag har således ej ansetts vara adekvata placeringar av dessa barn.

Vad gäller barnen med miljöbyten så pekar utredningen på att barnen varit för besvärliga att handha både för fosterföräldrar och för personal på de barnhem, där de tidigare vistats. Barnens symtom avtar ej i och med att de flyttas till en miljö som kan anses lämpligare än föräldrahemmets och att finna fosterföräldrar eller hempersonal på barnhem, som har tillräcklig psykologisk kunskapsbredd och tillräckliga tolerans för att kunna acceptera dessa barns beteenderubbningar, ställer sig givetvis svårt. Studerar man barnens anamneser ur dessa aspekter, visar det sig att praktiskt taget samtliga barn, som omplacerats varit för svåra att sköta för fosterföräldrar resp. barnhemspersonal. Att sedan barnen blivit utsatta för så flitiga omplaceringar, innan de slutligen hamnat på Mellansjö har givetvis många orsaker. En är väl emellertid tvivelsutan den, att platsbristen på hem av föreliggande typ är mycket stor och måste lägga hinder ivägen för placering av barn, som utan tvekan skulle ha rätt att bli omhändertagna tidigare än vad som sker.

I detta sammanhang uppställer sig även den frågan hur mycket och på vad sätt barnens vanart haft samband med den flora av psykiska ohälsosymtom, som barnens biologiska föräldrar uppvisar. Utredningen har visat att i ett mycket stort antal fall föreligger det hos barnens föräldrar psykiska och sociala störningar av mycket grav natur. Det föreligger många neurosfall bland föräldrarna, ett flertal alkoholism och vidare som tecken på friktion mellan föräldrarna ett stort antal skilsmäsohem m.m. I dylika hem uppkommer givetvis lätt en circulus vitiosus där å ena sidan barnets beteenderubbningar påverkar föräldrarna, å andra sidan uppföstran av barnet knappast kan bli den adekvata. Som ytterligare en faktor tillkommer även de övriga barnen i familjen och utredningen har ju visat att det även hos dessa i ett mycket stort antal fall föreligger psykiska rubbningar, som säkerligen har betydelse i detta hänseende.

Avslutningsvis kan sägas att den mentalhygieniska vården har en mycket stor uppgift att fylla när det gäller att behandla barn av ovan redovisad typ. Ökad familjerådgivning, adekvat omhändertagande av de psykiskt handikappade barnen osv. Undersökningen har framför allt

belyst hur viktigt det är med en rätt placering av dessa barn. Man har att räkna med att när barnen har så svåra beteenderubbningar måste placeringen planeras på lång sikt och helst på hem där möjligheter till intensiv terapi kan beredas dem.

Litteraturförteckning

1. Bowlby, J.: Maternal Care and Mental Health. W.H.O. Geneva, 1951.
2. Ekblad, Martin: A psychiatric and sociologic study of a series of Swedish naval conscripts. Khvn 1948.
3. Hertzman-Eriksson, M. o. Jansson, E.: Vilka barn skolkar. Socialmedicinsk tidskrift 1956: 10, sid. 397.
4. Jonsson, Gustav: Undersökningar angående vanartiga barn och asocial ungdom. SOU 1944: 30. Bil. A.
5. Lewis, H.: Deprived Children. Oxford Univ. Press, London, 1954.
6. Klackenborg, Gunnar: Psykiska skador av sjukhus- och barnhemsvård. Sv. Läkartidningen 1946: 43, sid. 2810.
7. Nycander, Gunnar: Personlighetsutveckling på avvägar. Tidens förlag 1950.

REPORIA är tvålen för mig...

Inte nog med det förresten — Reporia är *bela* familjens tvål. Vi gillar alla det härliga mjuka löddret! (Och så gör den rent så bra och håller hyn slät och fräsch, säger mamma...)

REPORIA

— den medicinska skönhetsvålen

Den medicinska skönhetsvålen